

všetko, čo som počul od svojho Otca. Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás a ustanovil som vás, aby ste išli a prinášali ovocie a aby vaše ovocie zostalo a aby vám Otec dal všetko, o čo budete prosiť v mojom mene. Toto vám prikazujem: Milujte sa navzájom (*porov. Jn 15,12-19*).

Záver

Vieme, že Ježiš Kristus neprišiel kvôli tomu, lebo si nás chcel pozrieť zblízka, a neprišiel ani kvôli tomu, aby sa ukázal, akú má veľkú moc a silu, ale prišiel kvôli nám, aby nás správne nasmeroval, aby nás učil a naučil, ako správne žiť a konať, aby sme sa páčili Nebeskému Otcovi a plnili jeho vôľu. Môžeme povedať, že Ježiš plnil Božiu vôľu a splnil svoju úlohu ako Učiteľ.

3 DUCH SVÄTÝ A ČNOSTI

Úvod⁵⁵

„Bratia, myslite na všetko, čo je pravdivé, čo je cudné, čo je spravodlivé, čo je mravne čisté, čo je milé a čo má dobrú povest', čo je cnostné a chválitebné“ (*Flp 4,8*)!

Pre človeka zraneného hriechom nie je ľahké zachovať si morálnu rovnováhu. Kristov dar spásy nám udeľuje milosť potrebnú na to, aby sme vytrvali v úsilí o nadobudnutie čnosti. Každý má stále prosiť o túto milosť svetla a sily, pristupovať k sviatostiam, spolupracovať s Duchom Svätým a nasledovať jeho vnuknutia, aby miloval dobro a vystríhal sa zla.⁵⁶

3.1 Čnosti

Čnosť, o ktorej už Aristoteles vravel, že ľudí a ich skutky robí dobrými a dokonalými, je taká dobrá a vznešená vec, že nijakému inému pozemskému pokladu sa prirovnáť nedá.

⁵⁵ Porov.: MAJZEL, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.

⁵⁶ Porov.: *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. Trnava : SSV, 1999, ČL. 1810.

Vzácnou je už aj prirodzená čnosť, ktorú príroda svojimi silami utvára. Klasické príklady prirodzenej čnosti nájdeme pri starovekých pohanských kultúrnych národoch a starí filozofi a spisovatelia neprestávajú ich zvelebovať a odporúčať.

Jestvuje od prirodzenej aj väčšia, krajšia a vznešenejšia čnosť, čnosť nadprirodzená, ktorú poznáme zo zjavenia. Tá prevyšuje prirodzenú čnosť ako nebesá zem. Zárodok prirodzenej čnosti je v zdravej ľudskej prirodzenosti, prvkom nadprirodzenej čnosti je milosť. Ohľadom pôvodu sa čnosti rozdeľujú na dve skupiny. Sú vliate a nadobudnuté. Tie prvé sú Bohom do nás vliate schopnosti, pohotovosti na prevádzanie nadprirodzených úkonov. Nadobudnuté čnosti sú ovocím cvičenia sa v čnostiach. Len skrze ne môžeme konať úkony čností ľahko, temer s pôžitkom, isto a vytrvale.

Ak človek smrteľným hriechom stratí posväcujúcu milosť, nadobudnutá čnosť ostáva v ňom i naďalej, ale stráca zásluhu - plodnosť.

Vzhľadom na predmet čností rozoznávame božské a mravné čnosti. Predmetom božských čností je sám Boh, ktorý je posledným cieľom vecí. Predmetom rozumových a mravných čností je mravný skutok, čo možno poznať ľudským rozumom. Je to zameranie celého nášho mravného života ku konečnému cieľu, k Bohu.⁵⁷

3.2 Dary Ducha Svätého

Morálny život kresťanov posilňujú dary Ducha Svätého. Sú to stále dispozície, ktoré robia človeka ochotným riadiť sa vnuknutiami Ducha Svätého.⁵⁸

Je sedem darov Ducha Svätého: dar múdrosti, dar rozumu, dar rady, dar sily, dar poznania, dar nábožnosti a dar bázne voči Bohu (*porov. Iz 11,2-3*). V celej svojej plnosti patria Ježišovi Kristovi, Dávidovmu Synovi. Dopĺňajú a privádzajú k dokonalosti čnosti tých, ktorí ich prijímajú. Spôsobujú, že veriaci sú ochotní pohotovo poslúchať Božie vnuknutia. „Ty si môj Boh, na správnu cestu nech ma vedie tvoj dobrý duch“ (*Ž 143,10*).

Ovocím Ducha sú dokonalosti, ktoré v nás Duch Svätý utvára ako prvotiny večnej slávy. Tradícia Cirkvi ich vymenúva dvanásť: láska, radosť, pokoj, trpezlivosť, zhovievavosť, dobrotá, láskavosť, vládnoosť, vernosť, skromnosť, zdržanlivosť, čistota (*Gal 5,22-23*).

Duchovný organizmus kresťana tvoria milosť, čnosti a dary. Tento celok sa rozvíja harmonicky, tak ako prsty na ruke, ktoré rastú rovnomerne a súbežne (*porov. Tomáš, Summa, I-II, 66,2*). Čnosti a dary kvitnú na steblo milosti a s ňou sa rozvíjajú, nesú plody, vädnu, hynú.

⁵⁷ MÜLLER, E.: *Asketika*. Trnava: Posol Božského Srdca Ježišovho, 1944, s. 263 - 264.

⁵⁸ KKC 1830.

Dary sú dispozície, trvalé vlastnosti, ktoré Boh vlieva do duše, a tie ju „pozdvihujú a uschopňujú, aby ľahšie a ochotnejšie poslúchala vnuknutia a podnety Ducha Svätého.“ (porov. Lev XIII., encyklika *Divinum illud munus*, 7. mája 1897).

Svätý Gregor Naziánsky prirovnáva dary k strunám na gitare. Keď božský umelec, Duch Svätý, udiera na struny, vydávajú melodické zvuky. Nazývame ich darmi Ducha Svätého nie preto, že by tieto vnuknutia milosti boli výlučnou vlastnosťou tretej osoby Najsvätejšej Trojice. Každé pôsobenie v človekovi, ba v celom stvorení, je spoločným dielom všetkých božských osôb. Zvyknutý na biblické a tradičné vyjadrovanie pripisujeme božské vnuknutia Duchu Svätému, lebo zvláštnym spôsobom zodpovedajú špecifickým vlastnostiam tretej božskej osoby, ktorá je ovocím daru lásky Otca Synovi a Syna Otcovi.

Dary pôsobia po celý čas na ceste dokonalosti a sú jej nutnou súčasťou. „Majú taký nesmierny účinok, že môžu človeka priviesť až na vrchol svätosti“ (porov. Lev XIII., enc. *Divinum illud munus*). Ich pôsobenie, spočiatku zriedkavé a skryté, stáva sa vždy častejším a zrejmejším, až sa stane prevládajúcim prvkom mystického života. Zvlášť dva z nich, dar múdrosti a rozumu, riadia rozličné fázy vliatej kontemplácie.⁵⁹

3.3 Čnosti a dary, podobnosti a rozdiely

Podobnosti

1. Čnosti aj dary sú trvalé vlastnosti, ktoré Boh vlieva do duše.
2. Jedny aj druhé zdokonaľujú schopnosti duše.
3. Majú ten istý cieľ: posvätenie človeka.
4. Majú ten istý okruh činnosti: úkon čností je úkonom darov, ako lodi náraz vetra uľahčuje a zdokonaľuje ťah motora. Na jedny i na druhé pôsobia pomáhajúce milosti, ktoré účinkujú ako prechodné hnutia a pripravujú dušu, aby prijala trvalé vlastnosti čností a darov a uviedla ich do činnosti.

Rozdiely

1. Vliate čnosti pobádajú schopnosti duše, aby sa podrobili hnutiu a vedeniu ľudského rozumu, osvieteného vierou. Dary ich zase pobádajú, aby sa dali úplne k dispozícii Duchu Svätému.
2. Človek môže za pomoci pomáhajúcej milosti uviesť do pohybu súbor čností kedy chce, pretože si túto milosť môže vyprosiť modlitbou. Činnosť darov však nezávisí od slobodnej vôle človeka, ale od Božej vôle.

⁵⁹ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. Rím: Grafická škola PIA XI., 1982, s. 391.

3. Čnosti účinkujú ľudským spôsobom, podľa noriem ľudského rozumu. Dary účinkujú nadľudským spôsobom, podľa božských pravidiel.

4. „U darov Ducha Svätého ľudská myseľ sa chová nie ako poháňajúca, ale skôr ako poháňaná“ (*porovnaj svätý Tomáš, Summa, II-II, 52, 2*). To znamená, že čnosti spôsobujú činnosť, kým dary pasívnosť.

5. Cvičenie v čnostiach patrí zvlášť začiatočníkom a pokročilým. Pôsobenie darov je badateľné najmä u kontemplatívnych duší, kde Boh preberá iniciatívu v práci na zdokonaľovaní duše.

Duša však spolupracuje s činnosťou Ducha Svätého tým, že sa ochotne uspôsobuje na jeho zásahy, krotí vášne, zaháňa pozemské starosti a roztržitosť, ktoré prekážajú darom v činnosti. V tomto zmysle človek koná záslužne pod vplyvom darov. Jeho spolupráca je slobodná. Môže ju odoprieť. Môže vplývať na rýchlosť a presnosť duchovného rastu tým, že odstráni každú roztržitosť a neochotu, ktoré božskému kormidelníkovi prekážajú v činnosti.⁶⁰

3.4 Duch Svätý a čnosti

Jednotlivé čnosti si nadobúdame a rozvíjame usilovným cvičením a sebvýchovou. Pritom sa aj modlíme o Božiu pomoc, lebo pestovanie čností je spolupráca s Duchom Svätým. Pri cvičení sa v čnostiach nám pomáha aj duchovné vedenie, ktoré praktizujeme v rámci sviatosti zmierenia. Pri sebvýchove a nadobúdaní si čností je potrebná trpezlivosť a vytrvalosť. Svätý Pavol nás k nej povzbudzuje: „Neúnavne konajme dobro, lebo ak neochabneme, budeme v pravom čase žatí“ (*Gal 6,9*).⁶¹

Podobne ako čnosti aj dary sa môžu rozvíjať. Dosiahne sa to modlitbou. V liturgii máme nádherné modlitby k Duchu Svätému. V Cirkvi sú v činnosti ustavičné Turíce. Okrem toho kresťan musí byť aj opatrný, ako k tomu opätovne vyzýva svätý Pavol: „Ducha neuhášajte“ (*1 Sol 5,19*). „Nezarmucujte svätého Ducha Božieho“ (*Ef 4,30*). Úkon čnosti môžeme urobiť kedy chceme, ale nemôžeme si kedy chceme vzbudiť úkon daru. Nesmieme však prekážať činnosti Ducha Svätého, no máme ju podporovať tým, že sa mu dáme úplne k dispozícii, poslušní a verní jeho vnuknutiam, vyhýbajúc sa príliš ľudskému aktivizmu a príliš úzkostlivému moralizmu. Nejestvuje svätosť bez stálej poddajnosti Duchu Svätému, bez ustavičného „áno“ jeho vnuknutiam. K tomu je potrebná sústredenosť, aby sme boli v strehu, a umŕtvenosť, aby sme vedeli odmietnuť ostatné hlasy a počuť len jeho.⁶²

⁶⁰ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1982, s. 392 - 394.

⁶¹ Porov.: JANÁČ, P.: *Keď žiť je Kristus*. Trnava : SSV, 1994, s. 247.

⁶² GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. Rím: Grafická škola PIA XI., 1982, s. 398.

Záver

Duch Svätý vchádza do ľudských dejín, aby nám pomohol na našej ceste a vlieva do nášho srdca hojnosť svojich darov. Tieto vlastnosti v nás nie je schopná spôsobiť sama sila morálnych čností. Ich úlohou je pripraviť dobrú pôdu, v ktorej ovocie Ducha postupne klíči a rastie do bohatstva a krásy plodov, ktorých pôvodcom je Boh. Boh vo svojom pôsobení človeka neobchádza, ale prijíma a hodnotí jeho snahu podľa toho, čo ju najlepšie charakterizuje. Semeno dáva mnohé plody tam, kde je prítomná odvaha, zdržanlivosť, spravodlivosť, kde rozvaha pripravuje ľudské srdce ako dobrú pôdu, ktorá je schopná poslúchať a chápať slovo o kráľovstve z podobenstva o pôde a rozsievачovi (*porov. Mt 13,18-23*).⁶³

4 KATECHÉZA ČNOSTÍ

Úvod⁶⁴

„Ja som sa na to narodil a na to som prišiel na svet, aby som vydal svedectvo pravde“ (*Jn 18,37*).

Ježiš, Boží Syn, prišiel na svet, aby ukázal ľuďom cestu k Bohu. Svoje učenie nielenže zavŕšil, ale hlavne potvrdil svojou smrťou, ktorú dobrovoľne podstúpil za ľudstvo, za nás. Bol jediným a pravým Učiteľom. Stal sa príkladom každého učiteľa, každého katechéta.

Väčšina z nás pozná pojmy „katechetika“, „katechéza“, „čnosť“, atď. Je dôležité, ako máme učiť jednotlivé čnosti, ale skôr sa budeme snažiť objasniť si postoj a správanie toho, ktorý vyučuje, i toho, ktorý je vyučovaný, aby obaja prehĺbili svoju vieru a vzťah k Bohu, a tak začali plnšie žiť.

4.1 Pojmy „katechéza“ a „čnosť“

Grécke slovo „katechein“ znamená všetko, čo prichádza do uší človeka, môžeme ho teda preložiť ako „zniet“, „zvučať“, „zaznievať“. Prvotná Cirkev

⁶³ Porov.: FORTE, B.: *Malý úvod do kresťanského života*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 33.

⁶⁴ Porov.: MARHEFKA, J.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2004.